

կանութիւնը ձգտում է ձիւսակատարութեան մէջ ունդարերէն լեզուն մտցնել: 280 եկեղեցիներում պատարագը ունդարերէն լեզուով է կատարուում: 1906 թ. դեկտ. 18-ին մի կոնգակ է հրատարակուած, որով թոյլ է տրուում ձիւսակատարութեան մէջ հին սլաւոներէնը դործագրել մասնաւոր դէպքերում միայն. իսկ նոր սլաւոներէնի գործածութիւնը բոլորովին արգելուած է: Սլաւոնական մասամբ էլ գերմանական կաթոլիկ կղերականները ծրագրի մի կէտն էլ կուսակրօնութեան վերացումն է (քահանաների վերաբերութեամբ), որ վերջնականապէս հաստատուած էր Ունդարիայում 1848 թուից: Վերջին ամուսնացած հոգևորականը մի քանի տարի առաջ Պրեսբուրգում մեռաւ:

Աւստրիական եկեղեցու կաթոլիկ եպիսկոպոսարանը 1906 թ. դեկտ. 11-ին շատիւներէն լեզուով մի ընդհանրական հովուական թուղթ է ուղղել կղերականութեանը, որով նա զգուշացնում էր «ըսարենորոգութիւնից» (Reformismus) կամ «նորոգութիւն»-ից (Modernismus), որոնք ինչպէս թոյն և վատ սերմեր վարակել են կղերականներից շատերին: Նորասէրները սեզում են, որ եկեղեցին իւր դոգմաները նոր փիլիսոփայական աշխարհայեացքների համաձայնեցնէ, եկեղեցու կաթոլիկութիւնը դիմոկրատական հիմունքներով կաղապարէ և եպիսկոպոսական ընտրութեան մի այլ ձև մտցնէ: Միևնոյն ժամանակ կռիւ է մղում կուսակրօնութեան և եկեղեցական այլ կարգերի դէմ և սուր քննադատութեան ենթարկում եպիսկոպոսների կարգադրութիւններն ու դրութիւնները: Ամենից ցաւալին համարւում է այն, որ իրենք քահանաներն էլ լրագիրներ և տմոթերթեր են հրատարակում, որով ըմբոստ հոգի են դարթեցնում հեղինակութեան դէմ և անմիա նորութիւններ տարածում:

ԲՈՂՈՔԸԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւստրո—Ունգարիա. Վիեննայի բողոքական եկեղեցու գլխաւոր խորհրդի պաշտօնական ծանուցման համաձայն՝ 1906 թուին 4364 հոգի են մտել աւետարանական եկեղեցու գիրկը. զոցանից 3813 հոգի աւգսբուրգեան աւետարանական եկեղեցու գիրկն են մտել, իսկ մնացած 551 հոգին շեյուեռական բողոքական եկեղեցու գիրկը. ճշգրիտ վիճակագրական տեղեկութիւնները այս թուերն են տալիս.

Աւգսբուրգեան աւետարանական եկեղեցու գիրկն են մտել 1393 աղամարդ, 1424 կին, 614 երեխայ. իսկ շեյուեռական (Չուի-

ցերեական) եկեղեցու գերեզ 124 աղամարդ, 233 կին, 45 երեխայ. առաջին մէջ են մտել ընդ ամեն 1587, իսկ երկրորդին 1659 հոգի. կաթողիկ եկեղեցուց առաջին մէջ մտել են 3431 հոգի, իսկ երկրորդին 474, ընդամենը 3905 հոգի: Մնացած 459 հոգուց կէսը հրէաներից են եղել, միւս կէսը կաթողիկ եկեղեցուց անուղղակի դարձած: Բոլորովին պաշտօնական ճիշտ տեղեկութիւններ համաձայն դաւանաւորութիւնը 1898-ից մինչև 1906 թիւը հետևեալ կերպով է կատարուել: Աւետարանական եկեղեցու գերեզն են մտել. 1898 թ.՝ 1598 հոգի, 99-ին՝ 6335 հ. 900-ին 5058 հոգի. 901-ին 6635 հոգի. 902-ին 4624. 903-ին 4510 հ. 905-ին 4362, 905-ին 4855, 906-ին 4234 հ. ընդամեն 42,395 հոգի: Բողոքականութիւնից կաթողիկոսութեան են դարձել 1898-ից մինչև 906 թիւը տարեց տարի հետևեալ չափով 99-ին 765 հոգի, 900-ին 813, 901-ին 914. 902-ին. 108. 906-ին 1031. 904-ին 1137. 905-ին 120 հ., 9-06ին 1297 հոգի:

ԳԵՐԸԱՆԻԱ.

Եկեղեցական—ընկերական (սոցիալական) գործունէութիւնը. „Ev. Kirchlich. Anzr.“ 14 տուած տեղեկութեան համաձայն Բեռլինում պատուր Վիլլի Պֆայլիերը 1500՝ ապրիլին, մեծ մասամբ Charité-ների մէջ ծնուած՝ երեխաների գրել-խառն հոգացողութիւնը իւր յլրայ է յերցրել. և որովհետև մենակ ինքը մի քանի վարձու մարդկանցով անկարող է անշափահաս որբերի վերահացութիւնը անել, ուստի դիմել է եկեղեցական—ընկերական խմբերին, որ նոքա իրենց անգամներն և ուրիշ քրիստոնեայ կանանց միջոցով այս սիրոյ գործին օգնութիւն ցոյց տան: Եկեղեցական—ընկերական խումբը այդ բանի համար խնդրքով դիմել է քրիստոնեայ կանանց, որ պատուր Պֆայլին աջակցութիւն ցոյց տան: Փոքրիկ երեխաների խնամատարութիւնը, որ յանձնուած է քրիստոնեայ ընտանիքներին, 14 օրից մինչ 4 շաբաթ, հսկողութեան պիտի ենթարկուի: Պատահած անախորժ դէպքերի մասին պէտք է պատուր Պֆայլին ծանուցուի: Սա մի պաշտօն է, որից քրիստոնեայ կանայք չպիտի խուսափեն, սակայն այդ բանի համար հրէայ կանայք աւելի առաջ են ընկնում. այս աշխատանքի հետ ծախսեր կապուած չեն և ոչ էլ անգամակցական վճար:

Լայպցիգ քաղաքը իւր այդ տեսակի գործունէութեան մէջ աւելի առաջ է անցել. այստեղ „der Alte Glaube“ 28 տուած տեղեկութեան համաձայն, գործը և մանուկների հոգատարութիւնը կրթական տեսակէտով է առաջ տարուում. նա այդ առ-

ծի համար ունի մի առանձին պաշտօնական մարմին, որի գլուխը կանգնած է փորձուած, երեսաների բժիշկ Տաուրէն: Նրան օգնում են երկու կրտսեր բժիշկներ, 44 վերահացու արհիւններ, և անհրաժեշտ թուով օգնական պաշտօնեաներ:

Լայպցիգի այս կազմակերպութիւնը, որ մինչև այժմ իւր տեսակի մէջ միակն է եղել, օրէցօր աւելի ուշադրութիւն է գրաւում և բարի նախանձ շարժում: Գրեզդենն ու Հալլէն արդէն որոշել են նորա օրինակին հետևելու:

ԱՆԳԼԻԱ.

Անգլիական պարլամենտում փետրուարի 27-ին խօսք եղաւ եկեղեցու պետութիւնից բաժանելու մասին և հետևեալ առաջարկութիւնը ընդունուեցաւ 198 ձայնով ընդդէմ 90-ի. «Եկեղեցու և ժողովրդի բարիքի համար ցանկալի է, որ Անգլիայում և Վալեսում եկեղեցին պետութիւնից բաժանուի». „Allbi“ 18. այն կարծիքն ունի, թէ եկեղեցու և պետութեան միութեան ժամանակ՝ պետութիւնը եկեղեցուն անընդունակ է դարձնում իւր հոգևոր գործունէութեան առաջնորդում, պետութիւնը նրան աշխարհականացնում է. այժմ պետական եկեղեցին ազնուական և քաղաքական մի հիմնարկութիւն է դարձել: Այդ բանը ամենամեծ արգելքն է հանգիստում ժողովրդի և եկեղեցու սերտութեան: Եկեղեցու ապապետականացումը (Entstaatlichung) եկեղեցուն յետ կը տայ իւր ազատութիւնը և նա հնարաւորութիւն կունենայ իւր պաշտօնը աւելի լաւ կատարելու: Պետութեան գործը չէ իւր հպատակները կրօնական համոզմունքներին և կարծիքներին ընթացք տալ. կրօնական տարբեր համոզմունքների և կարծիքների համար ոչ ոք պետութիւնից օգուտ կամ վնաս չպիտի կրէ. այդ տեսակէտով ցոյց տուած անհաւասար վերաբերմունքը միշտ վնասակար հետևանքներ է ունեցել: Թէ այժմ կառավարութիւնը դէպի այդ խնդիրը ինչ զիրք է բռնել, կարելի է տեսնել մինիստր Բիրքելի հետևեալ խօսքերից. «Պետական եկեղեցին այն ժամանակ իրաւացի կլինէր, երբ միևնոյն պետութեան բոլոր հպատակները կրօնական նման համոզմունք ունենային, երբ պետութիւնն ու եկեղեցին միևնոյն նշանակութիւն ունենային, սակայն այդպիսի մի գրութիւն անհասանելի է: Զի կարելի չոյնպէս, որ ազգաբնակչութեան մեծամասնութիւնը, ինչպէս արել են մեր պապերը, փոքրամասնութեան ուժով իրենց դաւանանքին բերէ և հակառակողներին տանջէ: Եւ անշուշտ չկայ մէկը, որ այդ բանը ցանկանար, ուստի և չեմ կարող հասկանալ թէ ինչպէս հնարաւոր է պետական

եկեղեցու յարաանութիւնը իրաւացի համարել: Պետական եկեղեցիներէ և ազատ եկեղեցու մէջ եղած անդունդը շարունակ մեծանում է: Այժմ ուզում են պետական եկեղեցին պահել միմիայն նրա համար, որպէս զի եկեղեցական ոչ մի մեծ համայնքի չպատկանող անձինք, կարիքը պահանջած դէպքում իրենց եկեղեցին ունենան: այդ բանը պատիւ չի բերի այդպէս վարուողներին:

Շատերն են համոզուած, որ պետական եկեղեցին՝ պետութեան համար ոչ մի օգուտ չի բերում. հարցնում եմ, կարո՞ղ է մէկը մի օրինակ բերել, որ եկեղեցու և պետութեան միութիւնը պետութեան փորձանքի ծանր ժամերին որեւիցէ օգուտ բերած լինի նրան:

Բացի այդ ևս համոզուած եմ, որ պետութիւնը եկեղեցուն միայն բարոյական վնաս է հասցրել: Համոզուած եմ նաև, որ այն ժամանակ, երբ եկեղեցին այլ ևս պետութեան ճնշմանը չի ենթարկուի, կրկին անգամ դարեր շարունակ ընդունակ կը լինի Ժողովրդին հոգեկան բարիք բաշխելու:

ԱՄԵՐԻԿԱ.

Եկեղեցին և Բնիկերական (սոցիալական) հարցը. Միացեալ Նահանգներէ երկրպական եկեղեցու գլխաւոր համագումարը „Revue de Christianisme social“-ի տուած տեղեկութեան համաձայն, հետեւեալ բանաձևն է ընդունել. — «Ենկառի ունենալով բանւորական հարցի աճող ծանրակշիռ նշանակութիւնը, և գիտակցելով, որ նա էապէս մի բարոյական և կրօնական հարց է, և որ այս ասպարիզում միայն կարող է լուծումն ստանալ. — յանձնարարում ենք ներքին միսիոնարութեան կոմիտէներին գործը աջող կերպով առաջ տանելու համար, մասնաւոր խմբեր կազմել իրենց ենթակայ դաւառներում ընկերական հարցը սիստեմատիկ կերպով ուսումնասիրելու: Դոքա պէտք է գործին լաւ տեղեկանալուց յետոյ՝ եկեղեցուն աշխատաւորների կազմակերպական ձգտումների հետ պիտի ծանօթացնեն և բանւորների մէջ եկեղեցու ընկերական գործունէութեան մասին գիտակցութիւն առաջ բերեն:

Այս յանձնախմբերը պիտի նպաստեն նաև, որ եկեղեցու և բանւորների միութիւնների մէջ սերտ յարաբերութեան կապ հաստատեն. նոքա պէտք է այնպիսի դրուածքներ հրատարակեն և տարածեն, որոնք կօգնեն եկեղեցու անդամների և բանւորների լուսաւորութեան: Նոքա պէտք է աշխատեն ուժեղացնել գոյութիւն ունեցող այն ձեռնարկութիւնները, որոնք նպաստում են սրտադին յարաբերութիւն յառաջ բերել եկեղեցու և բանւորների մէջ: